

Letnik III.

Ilustrirani Glasnik

Št. 51.

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih 23. avgusta 1917

Cesar Karel opazuje s periskopom razvoj bitke ob deseti laški ofenzivi na primorski fronti.

Ljudje od Soče.

(Spisal Stanko Bor.)

III.

Razgovor.

Julijsko popoldne; z vso silo se je vrplo solnce na naša podzemna bivališča in nas mučilo, kot da smo zaprti v parne kotle; zdajzndaj je zasikal v zraku šrapnel in se razpočil kje v ozadju, zdajzndaj je prižvižgala iz one strani Soče krogla in se zapičila v naša kritja; zevali smo od dolgočasja; nekateri so odvrgli gornje obleke, se zlekneli po deskah na dnu strelskih jarkov in zahrkali, da so se jezili drugi, ki so hoteli v tej tišini pisati pisma; te slednje sem občudoval: Prosim, v taki soperi, da vse lije z nas, pisati pisma! Nekateri so si podpirali glave in topo zrl predse, na obrazih jim nisem mogel brati, da bi sploh kaj razmišljevali; straže pri strelskih linah so dolgočasno strmele na Sočo in nasprotni breg, ganile se niso, ves popoldan mi še ni nihče naznanil, da je opazil kaj sumljivega na sovražnem bregu; molčali smo vsi, govoriti se nam ni ljubilo.

Koračil sem po zveznem jarku, kar tako brez cilja in namena koračil, ker me ni vzdržalo na mestu.

Naš strelski jarek je potekal po koruznem polju, kolikor toliko smo bili prikriti očem sovražnih opazovalcev.

Zganila se je koruza, čul sem, ko je nekdo zamahnil z motiko in zasekal z njo v zemljo.

»Kdo je?« sem vprašal in obstal.

Od zelnika, ki je ležal sredi njive, je prišel star očanec; previdno je prijemal za koruzna stebila na desno in levo od sebe in pred seboj in se jih spretno in vešče ogibal, da bi oddaleč res ne mogel nihče opaziti, da se koruza giblje, da torej kdo hodi po njej.

»Jaz sem, gospod! Kaj pa je?«

»Bog ga daj, oče! Kar tako sem vprašal, mislil sem, da je kak vojak. Čudim se, da delate na polju. Kaj se ne bojite krogel?«

»Poglejte vendar, saj govorite čisto dobro naš jezik. Le kje ste se ga naučili tako dobro?« je rekel vneto, pokleknil na eno koleno, sedel na peto iste noge, objel drugo koleno z obema rokama in mi zrl veselo in dobrovoljno v obraz.

»Matí so me naučili!«

»Pa niste Slovenec?«

Vstal je, me začudeno pogledal, stopil korak bliže, sedel na rob jarka, da so mu noge zabingljale po jarku, sklenil roke na prsih in me začudeno in neverjetno gledal, gledal.

»Kaj pa naj sem, če ne Slovenec? Kaj je to kaj tako čudnega, če sem Slovenec, da me tako gledate?«

»Častnik ste!«

»No, in? Kaj mislite, da častnik ne sme biti Slovenec? Ali da Slovenec ne sme biti častnik?«

»Tega ne mislim, ali vendar se mi tako čudno zdi, ne, čudno se mi ne zdi, tako nekam se mi zdi... no, le kako bi rekel?... Vidite, pa mi ne pride prava beseda na jezik. Bom pa tako rekel: Neizrečeno sem vesel, da sva se sestala in se lahko po domače pomeniva. Bili so pri nas Mažari — besedice ni človek razumel, pa če bi dobil tolar za njo; bili so Nemci — saj niso tako govorili, da bi jih

človek razumel, ki se baha, da zna toliko nemščine, da ga ne bi nihče prodal; tisti, ki so bili pri nas, bi me lahko prodali, tako čudno so zategali in vlekli in požirali besede; prišli so Čehi — dobro je delo človeku, da je vsaj semintja ujel in razumel kako besedo; prišli so Hrvatje — kar vesel sem jih bil, s temi se vsaj lahko razumem. Na, in med Hrvati dobim vas, ki vam ni treba še vsake besede opisati ali z rokami pokazati, kaj hočem. Pa bi ne bil vesel! Častnika more človek glede narodnosti najmanj poznati. Vedno govori nemško, naj bo Mažar, Čeh, Hrvat ali Slovenec, nemško govori. Če izreče par besed v drugem jeziku, recimo v slovenščini, jih izgovori s takim izrazom na obrazu in s takim naglasom, da se vidi, kako neljubo mu je, da mora v tem jeziku govoriti, da govori le prisiljeno v tem jeziku, ker ve, da ga drugače ne bo nihče razumel. Pa naj ne bo človek za-

Pogreb avstrijskega vojaka v Mali Aziji.

Av gust Krajniger, doma iz Komna na Krasu, je umrl sredi marca 1917 blizu mesta Alepo v Mali Aziji (Turčija). — Soproga umrlega je dobila od dotičnega avstrijskega vojaškega poveljnštva zelo vpljudno sožalno pismo s temi fotografičnimi posnetki in z zagotovilom, da bo grob v vedni oskrbi.

čuden, ali bolje rečeno, vesel, če najde med častniki Slovenca, ki sam pove, da je Slovenec!«

»Saj ni tako hudo, očka! Tisoče slovenskih častnikov je takih kot — recimo — jaz.«

»Kaj pravite? Tisoče slovenskih čast-

nikov? Saj jih ni na tisoče! Morebiti jih niti tisoč ni! Slovenec ni rojen za častnika, bolje rečeno, ni mu dano biti častnik. Prerevni smo; kmet, ki pošlje sina v šole, ga ne bo dal v kadetnico, manjši uradniki tudi ne; večjih pa nimamo, bogatašev nimamo. Častništvo je lepo, a denarja požre, da je joj. Naša dolina je bogata, pa ne vem, če ima enega častnika, prerевна je v kljub svojemu bogastvu, da bi dajala državi častnikov.«

»Rezervnih je pa gotovo kaj?«

»Čakajte! Hm, ne vem, če bo kateri... Veste, kmet je kmet, plug je plug, brana je brana, motika je motika; če prime kmet za plug, bo dobro oral, če prime grof tam od Dunaja, ki so mu že pri rojstvu prerokovali, da bo general, ne bo izoral ene brazde; če vlačí z brano kmet, bo povlačil, če bi vlačil sin visokega uradnika z Dunaja, ki so mu pri rojstvu napovedali, da bo najmanj polkovnik, ne bo ganil z mesta; jaz kopljem z motiko, služil sem tri leta, pa je nisem privlekel do vsaj ene zvezde, moji sinovi, vsi trije vojaki-prostaki, dva sta padla, tretji je bogvekje, ker nič ne piše — motiko so zamenili za puško, s puško v roki sta oba padla — morda je i tretji — na sabljo niso mislili. Ob rojstvu sem jim prerokoval, najstarejšemu, da bo moj naslednik na domu, srednjemu, da bo vihtel kovaško kladivo, ali čevljarško šilo in kopito, ali krojaško nit, najmlajšemu, da bo gospod, duhovnik seveda, če bo šlo po sreči, če ne sodnik ali profesor. In sem bil prepričan, da bo najstarejši umrl pri motiki, hočem reči pod rodno streho, ko bo prišla njegova ura; da bo srednji umrl v trgu, kjer si je kupil hišico in pridno delal svoje rokodelstvo; sem mislil, da bo najmlajši učen gospod in spoštovan župnik kje v bližini, drugače čislán uradnik v trgu, ali celo v Gorici ali Ljubljani; na, pa o starejšem ničesar ne vemo, je-li še živ, ali je mrtev; drugi je mrtev; najmlajši, ki je obesil šolo na klin in bil pisar pri trškem notarju, je tudi mrtev. Z Dunaja je prišel ukaz, in so šli, in so padli... Kje so padli, ve sam Bog, jaz ne...«

Otožne so bile njegove zadnje besede. Ko je nehal, se je — kakor da je pozabil, da govori z menoj in da mi je še dolžan razviti misel o kmetu, plugu, brani, motiki in grofovskih sinovih od Dunaja in uradniških z Dunaja do konca — se je zgubljeno ozrl na Sočo.

Misel, ki jo je začel razvijati, me je mikala, ali ko je začel proti koncu uhajati s tira in zapuščati nit enotne zasnove, sem ga pozorno motril; v začetku sem mislil, da govorim s kmečkim modrijanom, ki vse bolj ve kot drugi ljudje, pa žanje za to le posmeh; pozneje se mi je vsiljevalo vprašanje, ali ni bil morda vrsto let župan, ali vsaj občinski odbornik; proti koncu, ko je začel govoriti o svojih sinovih in tako naglo opustil pravo nit svojega pripovedovanja, se nisem mogel ubraniti prepričanja, da ga je žalost za padlimi sinovi tako prevzela, da začenja vsak razgovor s trdnim namenom, končati ga s pripovedovanjem o sinovih, da razplete misel, pa je ne izpelje, ker pride prezgodaj na sinove.

Smilil se mi je. Zrl sem mu v obraz in čakal, da zopet reče kako besedo. Da bi jaz začel, mi ni prišlo na pamet, ker menda nisem vedel, kaj naj rečem. Po predolgem, mučnem molku, sem vendar moral izpregovoriti: »Morda pa nista oba mrtva! In najstarejši gotovo ne, če niste dobili uradnega naznanila. Bogve, kaj ima,

da ne piše! Bo že zopet pisal! In potem bo zopet dobro!»

»Ne bo pisal,« je rekel trdovratno, »ker je mrtev.«

»Kaj bi tako govorili! Vsak dan berem v časopisih, da se je ta in oni oglasil po tolikih mesecih iz ruskega ujetništva. Ali mislite, da se vašemu najstarejšemu ni moglo kaj takega pripetiti?»

»Mrtev je, tako mi nekaj pravi, in vem, da se ne motim. Ko ni bilo od najmlajšega tako dolgo časa pisma, sem slutil, kaj to pomeni. Ravnoisto in ravnotako kot sedaj mi je vedno pravilo: Mrtev je. In je bil res mrtev. In o srednjem ravnotako. In je bil res mrtev. In o najstarejšem ravnotako. In je bil res mrtev. Vam to povem, doma si ne upam, da, doma moram celo sam delati upapoln obraz in tolažiti ženske z besedami, ki ste jih vi povedali prej. Ničesar ne dam na te in enake besede tolažbe, ničesar, prav ničesar, ni pol piškavega graha, zoprne so mi, sovražim jih, ker tisti, ki jih govori, ne ve, kaj govori, ne pomisli, komu govori. Ne pomisli, da jih govori očetu, ki je bil ob rojstvu vsakega sina srečen do zvezd, tako srečen, da ni niti umeti mogel, da je resnica, da živi na svetu bitje, ki je izšlo od njega, v katerem se pretaka kri njegove krvi. Kdor bi čutil, kar sem jaz čutil do svojih sinov, bi mi ne rekel besedice v tolažbo. Molčal bo, molčal, zakaj njegova beseda je manj kot pena na Soči.«

Ker nisem vedel, kaj naj rečem, sem molčal.

»In vendar,« je nadaljeval po kratkem molku, »čudno je to in nikdar ne bom razumel, kako je to, da govorim ženi in mladi doma iste besede, kot ste jih vi prej, in ju tolažim z ruskim ujetništvom. Jaz, jaz to delam, tako govorim, jaz, ki bi najrajši...« Hipoma je prenehal, obrnil pogled na Sočo in molčal precej časa.

Meni je bilo nerodno.

Ko se je zopet ozrl name, me je gledal nekam tuje in začel z malomarnim glasom: »Vidite, to je tisto o sablji, ki jo častniki, in o puški, ki jo nosijo naši kmečki sinovi. Kmet je kmet, plug je plug, brana je brana, motika je motika, grofovski sinovi od Dunaja so grofovski sinovi od Dunaja in generali, sinovi visokih uradnikov z Dunaja, so višji častniki...«

Napeto, skoraj izzivalno me je gledal.

Čakal sem, da nadaljuje.

Z mehkim glasom je nadaljeval: »Vse naj bi bilo, božja volja je, samo ko bi vedel, kje so padli, kje so pokopani. Kri moje krvi, meso mojega mesa je položeno nekje v širnem svetu v zemljo, pa ne veš, kje. Kaj vem, kako je to, da me v teh težkih časih ne obvladuje nobena želja silneje kot videti enkrat tiste tri male gričke, tiste tri male prostorčke v širnem svetu, kjer počivajo moji sinovi! Prodal bi svoj delež, ki ga imam izgovorjenega pri hiši, in bi poromal. Kaj mi delež pri hiši, saj se ne bi vrnil! Poleg enega izmed treh bi legel...

Ne vem, poleg katerega... Ne vem, na grobu katerega bi mi počilo srce... Vse tri sem imel rad...«

Nisem si upal gledati mu v oči, ker sem po glasu sodil kaj se godi v njegovo-

vem srcu, solz pa ne morem videti. Zrl sem na Sočo.

»Samo da vem kje, samo da vem to edino... Pa niti tega ne vem... Šel bi... V popotno torbo in v žepe bi ne nasipal brašnja za na dolgo pot, zemlje, naše zemlje tu od Soče bi nasipal v torbo in žepe in jo ponesel s seboj... V torbi bi bila zemlja z našega pokopališča, blagoslovljena z vodo, v vsakem žepu bi bila zemlja z ene naših njiv, blagoslovljena s potnimi kapljicami, ki sem jih potil zanje, za vse tri...«

»In razgrnil bi vsak griček od treh, jamico bi izkopal vanj in položil v njo zemlje z našega pokopališča in zemlje z naših njiv in jo zopet zagrnil. Da, zagrnil bi jamico s tujo, mrzlo, hladno zemljo, v kateri počivajo, da ne bi naši gorki, mehki v tujem svetu škodoval ne dež, ne mraz... In pri enem grobu bi omahnil, bojim se samo, da pri prvem, in bi druga dva ne bila deležna zadnjega pozdrava in blagoslovljene zemlje od Soče...«

Po jarku je prišel četovodja in mi naznanil, da opazajo straže sumljivo gibanje v sovražnih jarkih na oni strani Soče. Menda delijo menažo. Kaj zapovedujem? Če ne bi hotel sam pogledati!

»Oče, iti moram. Še se bova videla. Z Bogom!«

Podal sem mu roko, ki jo je obdržal v svoji in me pridržal.

»Kaj morem ostati doma, kjer je sam jok, kjer moram govoriti besede, ki so mi zoprne in jih sovražim? Vselej gledam, da se čimprej izmuznem in poiščem mesto, kjer sem sam s svojimi mislimi in svojo tužo. Po dnevu sem na polju varen.«

»Pred ženskami pač, ali ne pred krogli. Varujte se, pazite! Kaj bodo ženske same brez vas?«

»Ha, kaj krogle! Kaj je krogla v primeri s tem, kar kljuje in peče in žge tu notri — pokazal je na srce — in me preganja...«

»Vseeno, varujte se, radi ženskih! Vsaka bol se s časom omili, tudi vaša...«

»Tudi moja...« je izrekel trpko, se suho in prisiljeno nasmehnil, izpustil svojo desnico, skočil na noge in odhitel po koruzi v smeri proti zelniku.

Zrl sem par hipov za njim. Nič več ni oprezno in veščičsko prijel koruznih stebel na desno in levo in pred seboj. Pot, po kateri je šel, je bila natančno zarisana in na daleč lahko opazljiva, tudi sovražniku na desnem bregu Soče lahko opazljiva. Kakor da je pozabil skrbeti za svojo varnost, je šel.

Cesar Karel pripenja odlikovanja po končani ofenzivi.

Vojaški grobovi na zapadnem bojišču.

Ivan Marinko

doma iz Logatca, je padel dne 2. novembra 1916 na soškem bojišču.

Nepozabljeni, pokoj ti!

Peter Bregar

iz Brinja pri Dolu, je padel za domovino dne 2. julija 1917.

Ohranjen ti časten spomin!

Janko Umek

iz Globokega pri Brežicah, praporščak, je padel 28. julija 1917 na laškem bojišču.

N. v m. p.!

Fant.

Poljski spisal Boleslav Prus; preložil Al. Benkovič.

(Konec.)

Tačas je s podvojeno pridnostjo rezljal svoj križec in jako lepo izrezljal spodaj bršljan, mučilna orodja in božjo roko na levi rami. Ko pa je bil delo dokončal, ni imel poguma, da bi šel do starostovega bivališča in starostovi

izročil svoj dar. Sedaj mu je mati popravila obleko, izposodila od Mordka en rubelj za na pot, mu preskrbela kruha in sira za culico ter se izjokala. Tonček pa je še vedno omahoval ter od dne do dne odlašal svoj odhod.

To je Andreja napravilo nepotrpežljivega. V soboto je fanta poklical iz kočice in mu rekel surovo:

Tonček je skrnil glavo pod jopič.

Solnce je stalo že visoko, ko se je prebudil. Njegova mati je bila že pokoncu in je s tresočimi rokami pristavljala lonce k ognju.

Vsi skupaj so sedli za mizo k zajtrku, in ko so malo zaužili, so šli v cerkev.

Tonček je imel na prsih pod jopičem skrit križec. Vsak hip ga je stisnil k sebi

eno samo veliko mešanico. Zdelo se mu je, da se ta hip ves svet trese v svoji podlagi, ko mora on zapustiti to vas, to cerkev in vse, ki jih je ljubil.

A mirno je bilo na svetu, samo v njem je kipela žalost.

Zdajci je orgljanje utihnilo in ljudje so sklonili glave. Tonček se je vzdramil, pogledal krog sebe. Kakor zadnjič, tako je bilo tudi danes povzdigovanje, in kakor zadnjič, tako je tudi danes v klopi pri glavnem oltarju sedela starostova.

In fant se je dvignil s svojega prostora med ljudsko gnečo, po kolenih pridrsal do tiste klopi ter se čutil pri nogah starostove. Segel je pod pazduho in izvlekel križec. A minula ga je vsa odločnost in glas mu je zastal, da niti besede ni mogel izpregovoriti. In sedaj, mesto da bi ga bil oddal njej, za katero ga je rezljaj nekaj mesecev, je svoje delo obesil na žebelj, ki je bil poleg klopi zabit v zid. Ta hip je Bogu poklonil leseni križec in z njim vred skrivno ljubezen in negotovo bodočnost.

Starostova je čula šumenje in zvedavo pogledala fanta, ravnotako, kakor takrat. A on ni nič vedel o tem, kajti oči so mu bile zalile solze.

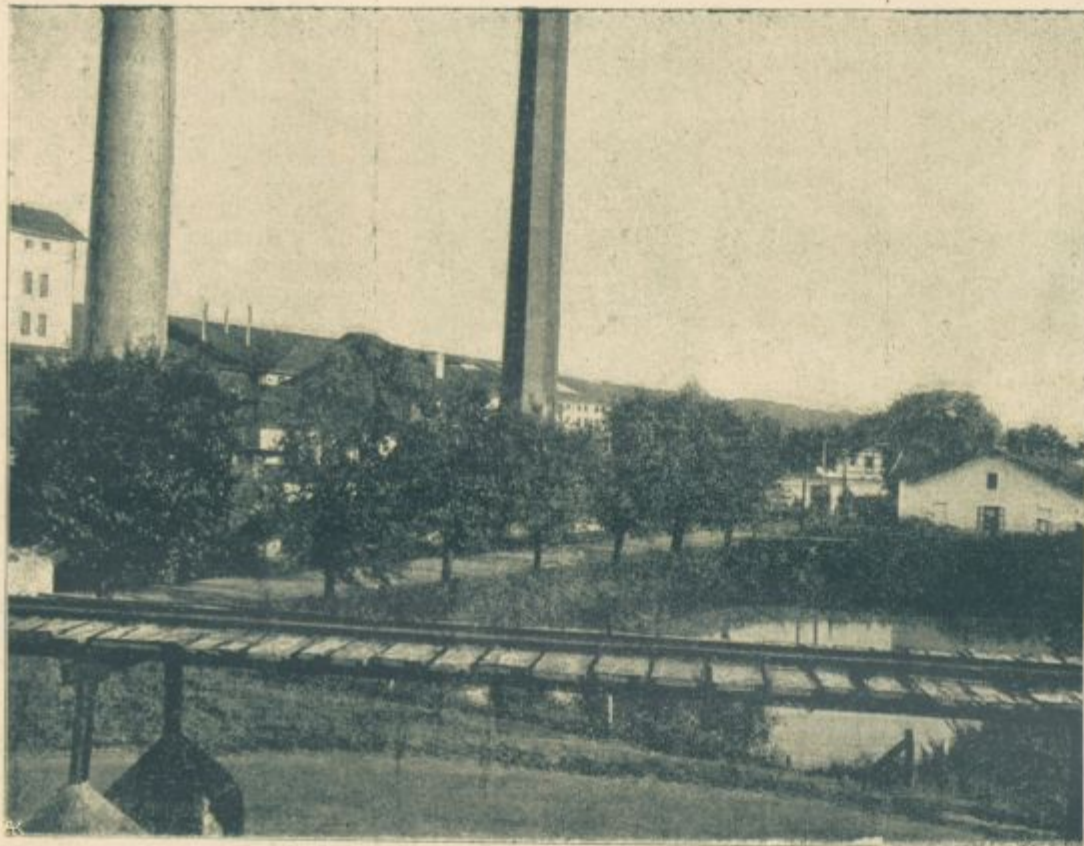
Po maši se je mati z otrokoma vrnila v kočico. Komaj so bili pojedli krompir in nekaj cmokov, je stopil v sobo stric Andrej in rekel po pozdravu:

»No, fant, požuri se! Kdor se ne leni, njemu zeleni!«

Tonček si je jopič prepašal z jermenom, si obesil torbo z orodjem čez eno ramo in krošnjo čez drugo. Ko so bili že vsi pripravljeni za odhod, je fant pokleknil, se prekrižal in poljubil ilovnata tla kočice kot tla v cerkvi. In mati ga je prišla za eno roko, brat Vojta pa za drugo in kakor ženina na svatbo sta ga najdražja mu peljala na prag sveta.

Stari Andrej je šel za njimi.

»Tu imaš en rubelj, Tonček,« je rekla mati, stiskajoč fantu v roko mošnjo, polno novcev. »Ne kupuj za to, otrok moj, orodja za rezljanje, ampak za slabe čase spravi ta denar, kadar ne boš imel

Vojaška bolnica Usora, ena največjih v Bosni, obsega 15 objektov in 12 barak. (Posestvo tovarne za sladkor.)

»No, kdaj se boš že spametoval, fant? Ali bi rad, da bi zaradi tebe mati umrla od lakote in dela? Ona s svojimi starimi rokami vendar ne more živiti sebe in takega cepca, kot si ti, ki postopaš po cele dni!...«

Tonček mu je padel k nogam.

»Šel bi že, Andrej, pa mi je tako grozno hudo, da moram zapustiti svojce!«

Povedal pa ni, za kom mu je najbolj hudo.

»Oho!« je zakričal Andrej. »Kakšen fant pa si, da ne moreš biti brez matere? Dober dečko si, to moram reči, a v tebi tiči lenuh, ki bi se najrajši do starosti matere držal za krilo. Zato ti pravim: jutri je sveta nedelja, vsi bomo imeli praznik in spremimo te. Po maši poješ in greš. To dobro veš, da se ne šalim.«

Ponižani Tonček se je vrnil v kočico in povedal, da pojde jutri iskat dela in svet poskusit. Uboga žena je požrla solze in mu pričela pripravljati za pot. Dala mu je staro krošnjo, edino v hiši, in torbico iz hodnega platna. V krošnjo mu je zložila nekaj jedil, v torbico pa pile, kladivo, dleta in drugo orodje, s katerim je Tonček toliko let napravljaj svoje igrače.

Znočilo se je. Tonček je legel na trdo klop, a ni mogel zaspati. Dvignil je glavo, gledal v dogorevajoče oglje na ognjišču, poslušal oddaljeno pasje lajanje, ali pa cvrčanje cvrčka v koči, ki se je tako oglašal nad njim, kakor se oglašajo poljske kobilice nad zapuščenim grobom njegove male sestre Rozalke.

V tem je v kotu sobe začul šumenje. Mati, ki ni imela spanja, je tiho ihtela.

in se oziral nemirno, bi li kje ugledal starostovo, ter plahoma premišljeval, kako bi ji izročil to darilo.

Starostove ni bilo v cerkvi. Fant, na sredi kleče, je molil brezmiselno, a kaj

Otroško zavetišče »Jožefinum« v Tržiču pri Kranju.

je izgovarjal, ni vedel. Sviranje na orglje, ljudsko petje, cingljanje zvončkov in trpljenje v njegovi duši, vse to se je zliło v

kaj jesti. In kadar si prislužiš toliko denarja, spomni se mojih besed in daj za sveto mašo, da te Bog blagoslovi.«

Počasi so šli po grapi pod hribom, dokler jim vas ni izginila izpred oči. Iz krčme so pribajali tihi glasovi gosli in ropot bobna z zvončki. Nazadnje je utihnilo tudi to; bili so na vrhu.

»No, vrnimo se sedaj!« je rekel Andrej. »Ti, fant, pa pojdi naravnost po cesti in vprašaj po mestu. Ti nisi, da bi bival v vasi, ampak v mestu, kjer imajo ljudje rajši kladivo nego polje.«

Vdova pa je rekla jokaje:

»Stric Andrej, spremimo ga do svetega znamenja, kjer mu lahko damo blagoslov.« In tarnala je dalje:

»Ali je že kedaj slišala živa duša, da bi lastna mati svojega otroka spremljala k pogubi. Res da so odhajali od nas fantje k vojakom, a to je bilo treba. A nikdar še ni bilo slišati, da bi bil kdo iz lastne

ložil pred znamenje. Potem pa je dvignil roke proti nebu in ko so bili pokleknili vdova in njena sina, je pričel moliti:

»O sveti Bog, Oče naš, ki si izpeljal svoje ljudstvo iz egiptovske dežele in iz suženjstva, ki živiš vsako živo stvar, ki vodiš ptice pod nebom k njih prejšnjim gnezdrom, Tebe prosimo, bodi milostljiv temu ubogemu in trpečemu popotniku! Varuj ga, naš sveti Bog, reši ga v hudih priložnostih, ozdravi v bolezni, nasiti v lakoti in ohrani v nesreči. Bodi mu, Gospod, milostljiv med tujci, kakor si bil Tobiji in Jožefu! Bodi mu oče in mati! Za spremljevalca mu daj svetega angela in kadar izpolni, kar se je namenil — srečnega pripelji nazaj v našo vas in na njegov dom!«

Tako je molil kmet pri znamenju, ko

»Tonček . . . Tonček!«

»Kaj, mamica?« je vprašal fant.

Njegov glas se je slišal že slabeje.

»Ne pozabi na nas, sinko! Naj te blagoslovi dobri Bog!«

»Ostanite z Bogom!«

In šel je dalje ter nazadnje izginil za hribom. Po polju se je slišalo jadikovanje ranjene matere.

Proti večeru se je nebo pooblačilo in pričelo je pršeti. Ker pa oblaki niso bili gosti, so skozi nje prodrli žarki zahajajočega solnca. Videti je bilo, kakor bi nad sivim poljem in blatno ilovnato cesto plaval zlat dragulj, prevlečen z žalostnim zavojem.

Čez to sivo in tiho polje brez dreves je počasi korakal utrujeni fant v sivem jopiču s krošnjo in torbico na ramah.

Kupčija in mešetarjenje pri dobavi živine v vojne svrhe pri južnozpadnih kmetovalcih.]

volje zapustil vas, kjer se je rodil in kjer naj ga sprejme mati zemlja! Oh! Usoda, nesrečna moja usoda! Da jaz že tretjega človeka spremljam iz koč, sama pa še vedno živim na zemlji! . . . Ali si shranil denar, sinko?«

»Shranil, mati!«

Prišli so do znamenja in se pričeli poslavljati.

»Stric Andrej,« je rekla vdova jokaje. »Toliko sveta ste videli, naš sorodnik ste, blagoslovite to siroto . . . pa dobro, da ga obvaruje dobri Bog.«

Andrej je pogledal v tla, se spominjal molitve za na pot, snel čepico ter jo po-

so dišale poljske cvetice, prepevale ptice, ko se je pod njimi lesketala Visla v velikih ovinkih in se je nad njimi prostiral stari križ.

Tonček je padel na kolena pred mater, nato pred Andreja, poljubil brata in odšel svojo pot. Komaj je bil storil par korakov, že je zaklicala za njim:

»Tonček!«

»Kaj, mamica?«

»Če ti bo hudo na tujem, vrni se k nam . . . Naj te blagoslovi dobri Bog! . . .«

»Ostanite z Bogom!« je odgovoril fant. Zopet je stopil naprej po cesti in zopet je mati žalostno zaklicala za njim:

Bilo je, kakor bi med globokim molčanjem deževne kaplje pele žalostni napjev znane pesmi:

Čez dolino, čez polje
fantič mlad po cesti gre,
prepeva je gre na tuje,
veter z dežjem ga spremljuje!

Mogoče, da katerikrat srečate kmetškega fanta, ki išče zaslužka in učenja, kakršnega doma med svojci ni mogel dobiti. V njegovih očeh opazite nekak odsev neba, ki se zrcali v gladini mirne vode; v njegovih mislih spoznate naivno

preprostost in v njegovem srcu skrivno in nezavedno ljubezen.

Temu fantu podajte roko v pomoč. Gotovo bo to naš Tonček, kateremu je rojstna vas postala pretesna in je odšel po svetu, potem ko se je bil izročil v varstvu Bogu in dobrim ljudem.

tudi proti človeški naravi. Papež našteva tudi pogoje, ki omogočujejo razgovore o miru. — Svicarski listi pa poročajo, da je laška vlada papežu sporočila, da smatra ta njegov korak naperjen proti Italiji in da ne more prevzeti nobenega poročstva več za papeževo osebno varnost.

Ta dogodek nam kaže, v kakih težavnih razmerah papež izvršuje svoj po-

glavar katoliške cerkve nemoteno in neodvisno spolnjuje svoj poklic, toda kakor hitro papež hoče spregovoriti kako besedo v korist trpečim ljudem, ko hoče vladarjem v vojski povedati, da je njih sveta dolžnost, čimprej rešiti ljudi strašne vojske, takoj laška vlada papežu zamaši usta. Toda naj delajo sovražniki papeževi, kar hočejo, katoličani vedo, kako se papež trudi za njih srečo, in so mu po vsem svetu iz srca hvaležni. Dokler papež nima proste besede, ne bo miru.

Angleški delavci proti vojski.

Angleški delavci so imeli v ministru svojega zastopnika Hendersona. Ta pa je zadnji čas odstopil in pri delavcih dosegel sklep, da se njih zastopniki udeležijo mirovnega posvetovanja v Stokholmu pod pogojem, da so ti razgovori neobvezni. Ta dogodek je zelo važen, ker imajo na Angleškem delavci velik vpliv na javno mnenje. Zato se je angleška vlada tudi zelo ustrašila tega gibanja in prisilila svoje zaveznice k izjavi, da nobena zavezniška država ne da nikomur potnega lista v Stokholm.

Ako mislijo nam sovražne države, da bodo s tem ljudem zamašili usta, se zelo motijo. Nobene sile na svetu ni, ki bi ustavila vedno rastoče prepričanje, da treba vojski napraviti konec. Pa še bolje pozna to silo naš cesar, ki porabi vsako priliko, da dela priprave za mir.

Katoliška Cerkev na Ruskem.

Kristjan se ne more vnemati po svojih verskih načelih za upor, vendar pa Bog tudi dopusti večkrat hudo, da iz njega zraste včasih kaj dobrega. Tako je tudi z revolucijo na Ruskem. Ta sicer ni prinesla še svetovnega miru, kakor so nekateri, zlasti Nemci, pričakovali, vendar je rodila mnogo dobrega, osvobodila je velik slovanski narod. Ta svoboda se bo seveda pokazala v blagodejni luči šele po vojski. Toda že sedaj kaže svoje sadove.

Kakor znano, ni imela katoliška cerkev na Ruskem pod nasilnikom carjem nobene svobode. Sedaj pa poročajo listi, da je dobila katoliška cerkev kakor vsa druga verstva popolno svobodo, le da spolnjuje dolžnosti do države, kar pa je za Cerkev samo po sebi umevno. — Tako se polagoma proroške besede papeža Leona XIII. o zjedinevanju ruske in katoliške cerkve vedno bolj uresničujejo.

Na bojiščih.

V Bukovini in na Rumunskem se nadaljujejo za nas uspešni boji. Dasi so dobili Rusi veliko pomoči in novih čet, vendar s svojimi napadi niso nikjer naših potisnili nazaj. Napredovanje naših čet je sedaj seveda bolj počasno, ker se je sovražnik zelo ojačil in ker treba tudi našim armadam oddiha in rednega dovoza. —

Na laškem bojišču so bili posebno živahni boji letalcev. Lahki so napadli z bombami Jesenice; največ škode pa so napravili po gozdih, ki so se vneli, in na Koroški Beli, kjer je pogorela cerkev in 44 poslopij. Bil je ta dan grozen za Belo; pogorelci so vse izgubili, zato je zanje nujna pomoč potrebna. Vsakdo, ki more kaj sebi pritrpati, naj pomaga hudo zadetim pogorelcem. — Naši letalci so pa napadli Benetke in pri arzenalu napravili veliko škode. —

Na francoskem in belgijskem bojišču so bili boji na posameznih krajih, veliki napadi se šele pripravljajo.

Tako se povsod v potokih preliva človeška kri in delajo strašne škode in

Mesto Split v Dalmaciji. (Nadaljevanje k slikam prejšnjega tedna.)

Zgoraj: Gosposki trg.

Sredi: Mestna hiša.

Spodaj: Gledališče.

Vse stavbe so arhitektonično zanimive in zgodovinsko-važnega pomena.

Po svetu.

Papež za mir.

Papež je razposlal pismo vsem vojskujočim se državam; v tem pismu papež poklada državam kot dolžnost, da čimprej sklenejo mir ter prenehajo z bratomornim klanjem in pobijanem, kar nasprotuje vsem krščanskim načelom in je

klic kot svetovni apostol miru in krščanske ljubezni. Lahki naravnost papežu groze s smrtjo, ako spolnjuje svojo dolžnost in vojskujočim se kliče, naj vendar enkrat nehajo z nečloveškim prelivanjem bratovske krvi. Papeža seveda te grožnje ne bodo ustrašile, ker dober pastir je pripravljen dati življenje za svoje. Ta grožnja laške vlade je pa tudi jasek dokaz, kakšno svobodo uživa papež v Rimu. Laška vlada je porok za to, da papež kot vrhovni po-

vendar povzročitelji vojne ne mislijo na mir. Evropa postaja vedno bolj strašna razvalina; prehrana je po raznih deželah vedno težavnejša; bliža se nam zima, ljudem primanjkuje drv, premoga, obleke, hrane. — Dolžnost odgovornih ljudi je velika; pa tudi sicer pomagajmo drug drugemu, da se prebijemo v teh hudih dneh. Krščanska ljubezen naj ne bo prazna beseda! Predvsem pa prosimo Boga, naj se usmili človeštva in naj sedanjo nesrečo vojske, ki je za vesoljnim potopom za človeštvo najhujša poskušnja, milostno od nas odvrne ter nam podeli skorajšnji častni mir.

Razno.

Problemi.

France Bevk.

Solnce je šlo po visoki višnjevi poti natančno tako, da so padale sence krivenčastih in redkovejnatih dreves na pot. Jaz in moj prijatelj, ki je bil za ped manjši in po mnenju obeh modrejši od mene, sva stopala čez razsejane svetle špranje, ki so jih delali presledki nenagoščenih kron, in sva modrovala.

»To so problemi,« je poudaril moj prijatelj, ne toliko z besedo, kot palcem in sredincem, s katerima je tlesnil, da je priatelj sredinec na dlan, To je ponovil parkrat.

Ne vem, kaj sva govorila. Čudno je, da iz vseh govorov, seğajočih nad zvezde, pogosto niti senca ne ostane. Pogovor je bil zelo važen. To sodim po obrazu mojega prijatelja, ki mi je ostal v spominu in po podarku, ki so ga venomer ponavljali njegovi prsti. Gotovo pa je, da nisva govorila ne o sebi, ne o domači hiši niti o rojakih za morjem ne.

Morda se je glasila najina zadnja beseda: »Gospodarske razmere na Kitajskem...«

»Da... da... problemi.«

V tem hipu sva obstala. Drevje je prenehalo naznkrat, polje pa se je raztezalo še naprej. Na eni strani pa je bil živ plot in za živim plotom v njivi je bilo jedva razločiti nekaj rdečega. Od tam se je slišal smeh; trije drobni otroški smehi so bili, tako zvočni, da sva obstala.

»Mama!«

»Kaj?«

»Ali njiva ni naša?«

»Ni.«

»Pa kako naj jo mož vzame? Hihhi!«

Pogledala sva skozi. Deklica v rdečem krilcu je sedela na rjavi prsti poleg sestrice in se smejala s pogledom v mater, ki je z gosposkimi rokami okopavala.

»Pa zakaj bi je ne vzela?«

»Saj sedimo na nji...«

Otroci so se zopet smejali.

»Otroci ne smejte se. Njiva je moževa.

Če nam jo vzame, bomo sirote. Kje dobimo jesti?«

Otroci so zazijali.

»Mama!«

»A?«

»Ali imamo njivo vedno?«

»Ne, ni naša.«

»Ali prej nismo jedli krompirja?«

»Kupili smo ga v prodajalni.«

»V prodajalni... hi hi hi...«

»Otroci, ne žalite me. Kaj pa je čudnega? Ko je bil papan živ, smo vse kupili v prodajalni, nismo delali...«

»Tudi moko?«

»Tudi.«

»Hi hi hi...« Otroci so zopet zagrnali smeh.

»Pa nismo imeli njive?«

»Ne.«

»Tudi koze ne?«

»Tudi ne.«

»Zakaj ne?«

»Ker ni bilo vojske.«

»Lepše je, ker je vojska... Pikica, ná, ná; mekeke, kam si šla v grmovje? Hihhi...«

»Tiho, otroci!«

Otroci so res utihnili, ker so pobegnili. Koza jim je bila ušla. Čez par trenutkov so jo privlekli iz bližnjega grmovja, ki se je vleklo kot lisa ob plotu in polju do gošče, vsi upehani in ji odkazali prostor.

»Pikica, pridna bodi! Tu se pasi... Ne skoči mi na nogo. Mama, Pikica mi je skoraj skočila na nogo...«

Ko so sedeli na tleh, so molčali za hip:

starejšo deklico je zopet posilil smeh,

»Ali nam morejo vzeti tudi kozo?«

»Ne, kozo smo kupili.«

»Kupimo še njivo.«

»Tiho. Nimamo dovolj denarja.«

Otroci so molčali.

»Ali ni oče pustil nič denarja!«

»Mama, ko bom velika, Vam bom kupila njivo.«

»Jaz pa štacuno,« je dejala srednja.

Mati je dvignila upehan obraz in se smejala. Črna obleka je sijala v solncu. Tudi otroci so prasnili v smeh, videč, da se smeje mati, dasi solznih oči. Vrgli so se na zemljo in jo v veselem smehu tiščali, kot da je ne sme odvesti nihče, ne more odnesti nihče,

Enostavno »mlatenje« na Bolgarskem.

ki je njih srčna lastnina in edini pogoj življenja in zadovoljnosti.

Šla sva dalje. Molk naju je tlačil dolgo, nato je tlesnil prijatelj s prsti in dejal z nasmehom: »Problemi.« Njegove misli so bile čisto blizu in so se dotikale bogastva domače grude.

Le solnce je šlo mirno svojo visoko višnjevo pot. To lepo solnce...

K osvojitvi Bagdada (Mala Azija) po Angležih. Perzijsko pokopališče v bližini Bagdada, kjer so bili pokopani Perzijci, padli v boju za ustavo. (Po Bagdadu je stremila Nemčija, pa so ji to Angleži preprečili.)

»Tiho.« Otroci so molčali.

»Mama, koliko denarja bi...«

»Mnogo.«

»Za en klobuk tolarjev?«

»Da.«

Otroci so molčali. Slednjič se je dvignila najmlajša, ki je nosila punčko na način, da ji je glavica visela navzdol in jo je tiščala le za eno nogo.

Kako prodira Anglež.

Sultan v Koveiti Ali Ben Mandeb je bil star 17 let. »Sin solza« se je glasilo njegovo ime, tako ga je bil nazval oče-sultan, ker je umrla ob porodu mati, ki mu je dala življenje. Njegov oče je umrl na lovu na leve. Bil je komaj 40 let star. Tako je postal Ali Ben Mandeb sultan. Nad njegovo palačo je

žarelo arabsko solnce; kakor obrušen safir se je dvigal obok neba nad vrtovi in strehami. Pet sto indijskih pavov srebrno bleščečih peres se je bahalo med mejami dišečih vrtnic. Največje veselje mladega sultana je bilo, kadar so vozili krasni pavi voz. Trideset pitomih fazanov iz Birme je slušalo sultanov klic in je zobalo zlato zrnje iz njegovih rok. Kadar se je odel mladi sultan v kraljevi plašč, je izginjal v njem, kadar ga ni imel, je bil vsa prilika dečka, ki ga lovi sušica. Iz treh vencev venec mu je pritiskal glavo pod težo zlata, v sredini srednjega venca je lesketal smaragd, zelen kakor trava, debel kakor golobje jajce. Kraljev plašč je vezelo deset let štiristo belorokih deklic s sirskih rožnih poljan. Na širokem robu plašča je bila všita vsa povest preroka Mohameda. Široka plahudra je bila iz škrlata, obšita z dijamanti iz Afrike, vlečka je bila posejana z rumenimi dragulji iz skalnih sotesk Himalajevih. Kadar se je vzdignil Ali Ben Mandeb s prestola svojih očetov, mu je nosilo deset črnih nubijskih dečkov vlečko.

V palači je čakalo šestnajststo ženā in deklet kraljevega povelja, on pa je ljubil samo Shezerado, ki mu je brala pravljice iz knjige Haruna al Rašida, ko se je spuščalo solnce v zaton in je odmolil večerno molitev. Zanimal se je za velikega kalifa, saj leži Koveit ob velikih trgovskih cestih, ki vodi od bregov Perzijskega zaliva po rodovitnih nižavah Evfrata in Tigrisa v staro, čarobno Harun al Rašidovo mesto.

Nekega jutra je sedel Ali Ben Mandeb v svoji blesteči opravi na prestolu svojih očetov, da vrši veletežavni posel vladanja. Predenj je stopil stari svetovalec njegovega očeta, Sela paša, poklonil se je trikrat tako globoko, da se je udaril z nosom ob tlak, in govoril:

»Dvigni se Ali Ben Mandeb z zlatega prestola tvojih očetov, pojdi z menoj na streho in glej, kaj se bliža od vzhoda prestolnici tvoje dežele.«

Mladi sultan se je prestrašil in jecljal: »Ti veš, Sela paša, da ne znam voditi vojske.« — Paša se je smehljaj: »Ne boj se, sultan, ne prihaja sovražnik in nobene skrbi ne pusti stari Sela paša do tvojega prestola. Potrpi, da ti pojasnim, kdo je oni, ki prihaja, in zakaj prihaja.«

Truden se je sesedel mladi sultan in je pozorno poslušal besede starega varuha prestola in prijatelja njegovega očeta. Sela paša je govoril svečano:

»Mnogo, mnogo milj hoda in voda od tvojega slavnega kraljestva, je otok sredi meglenega morja. Oni, ki vlada na otoku, je največji kralj na tej zemlji, njegova mogočna roka sega od jutra do večera.«

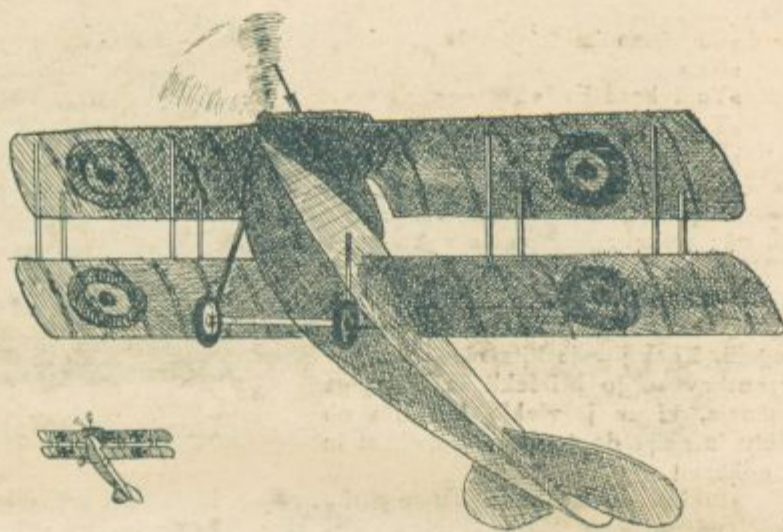
Ali Ben Mandeb se je zgenil. Drugi kralj — mogočnejši od njega? Tega ni slišal rad. Naglo je vpraševal: »Reci mi, Sela paša, ima oni kralj pet sto prebelih indijskih pavov, ki vozijo voz pred njim? Ima trideset fazanov, ki zobljejo zlato zrnje iz njegove roke?

Ima šestnajst sto ženā in deklic, ki čakajo v haremu, zastražene, njegovega povelja?«

Sela paša je odgovorjal smehljaje: »Ne, gospod gospodov, tega nima!« — Lice mladega sultana se je razjasnilo, pomilovaje je vprašal: »No, kaj pa ima ta vladar?«

Sela paša se je smehljaj: »Stopi zdaj, vladar, z menoj na streho tvoje kraljeve palače, pa ti povem.«

Ali Ben Mandeb se je dvignil, deset črnih dečkov je prišlo njegovo vlečko, počasi in

Izgube francoskih in nemških letal v mesecu aprilu 1917 (francoskih 362, nemških 74; aeroplana predstavljata razmerje izgub.

Spodaj: Levo pariškega Eifelnovega stolpa, ki je visok 300 metrov, je primera za letala izdanega nemškega denarja (marko na marko bi zneslo 1450 metrov visoko), na desni pa francoskega (frank na frank, to je 7240 metrov visočine).

slovesno so korakali proti stopnicam, ki vodijo v vrt na strehi. Ko sta se ustavila sultan in njegov minister ob robu strešne belostebne ograje in je zletel »Joko«, fazanljubljenec, na sultanovo ramo, je pokazal Sela paša na vzhod: »Vidiš, vladar, oni dve ladji na modrem Perzijskem morju?« — »Vidim,« je odgovoril sultan. — »Ladje so onega velikega vladarja.« — »In kdo je na krovu onih ladij?« — »Na njih je beli sahib, ki ti prinese pozdrav in darilo kraljevega veličanstva, ki vlada jutru in večeru.« — »Kaj mi prinese?« se je vzradostil sultan. »Zlato zvezdo,« je odgovoril minister. — »Kakšno zvezdo?« — »Zvezdo, ki sveti bolj kakor vse druge zvezde.«

Oči mladega sultana so se razširile udivljenja, glasno je ponavljajl ministrove besede

in ploskal z rokama, da se je prestrašil fazan na rami in je odletel v rožne meje vrta. Toda mahoma se je stemnilo sultanovo otročje obličje. Ostro je vprašal: »In za kako ceno mi hoče dati mogočni vladar zvezdo vseh zvezd?«

Zviti stari paša se je nasmehnil, kakor kak žid na sejmu v Damasku, ko kupuje žlahtno kobilu, mencial si je roke kakor žid in zmajal z rameni: »Glas tvoje mogočnosti in slave je prodril do daljnega kraljestva in vladarji daljnih deželā želijo tvojega prijateljstva,« — je pravil paša. A mladi sultan je poudarjal: »Za kako ceno?« Sela paša je mislil na angleške bankovce, ki so prišli iz Adena v njegove roke, in njegova duša je vriskala veselja. Imel je že dosti velblodov, ki potujejo skozi arabsko puščavo, natovorjeni s slonovo kostjo, kavo, volno, indijski ogrinjali, čajem in rižem. Z angleškim denarjem pa podvoji lahko število velblodov. Svojemu gospodu, otroku na prestolu, pa je rekel: »Pravzaprav ti pošilja svoj dar zastoj. On želi samo kosček dežele ob luki, kosček zemlje, ki pač nima nobene vrednosti, na tistem skalovju ne vzraste niti bilke. Tam bi rad sezidal hišo, da bi prenočevali njegovi ljudje v nji, kadar pridejo v Koveit.« Mogočno je mignil sultan: »Prošnja belega sahiba je uslišana.« In ko so se približale ladje luki, se je dvignil mladi sultan: »Pojdimo belemu sahibu naproti, ker se veselim na zvezdo.«

Še tisti večer so podpisali pogodbo, ki je objavila, da je vladar Koveita neodvisen od turške nadvlade v Carigradu, in ki je postavila končno točko bagdadske železnice pod nadzorstvo Angležev. Tako si prilastčujejo Angleži nove kraje, nekaj z zvijačo, nekaj s silo.

Zmes.

Se nista razumela. Zdravnik: »Teža dajte vašemu možu vsako uro eno žlico!« — Ona: »Oh, gospod zdravnik, toliko žlic pa pri nas nimamo!«

Knjigovoznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela

Krajevni znaki za »Orle«, kokarde in pentlje znapiši za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Framydol je sredstvo, ki pomalaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 55 vin. več.)

Naroča se pri:
IVAN GRÖLICH, dragerija pri angelu, BRNO
št. 365, Moravsko.

Suhe črno in rdečo **gobe** deteljo, kumno, janež, repno, korenjevo, razna travna in druga domača semena, prazne vreče kakor tudi vse vrste pridelkov kupuje: **SEVER & URBANČIČ, LJUBLJANA, Wolf. ul. 12**

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana. Odgovorni urednik **JOSIP KLOVAR**.